

מכות כג

עניין: רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפנך הרבה להם תורה ומצות

פירוש המשניות לרמב"ם

מעקרי האמונה בחורה כי כשיקיים אדם מצוות מתרי"ג מצוות כראוי ובהוגן ולא ישחק עמה כוונה מכוונת העולם נשום פנים אלף שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שצארכי לך הנה זכה זה לחיי העולם הבא ועל זה אמר רבי חנניא כי המצוות שהיוסם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה ובעשותו אותה המצווה תחיה נפשו בלוחם מעשה וממנה שורה על העקר הזה מה ששאל ר' חנניא בן חרדיון מה אני לחיי עוה"צ והשיבו המשיב כלום בא מעשה לידך כלומר מזמן לך לעשות מצווה כהוגן השיבו כי מזמנה לו מצוות נדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר וזכה לחיי העוה"צ ופירוש הפסוק (ישעי' מ"ב) ה' חפץ למען נדקו לנדק את ישראל למען כי יגדיל תורה ויאדיר:

מהר"ל ח"א

רבי חנניא בן עקשיא (שם) ר' חנניא בן עקשיא וכו'. מקשים על דברי התנא מה שאמר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ומצוות, והדעת נותן הפך זה שמפני זכות טובת ישראל היה לו לתת אליהם מצוות מועטות ולא מצוות הרבה. כי במצוות הרבה יש לחוש שמא יעבור ומה זכות אליהם כאשר הרבה להם מצוותיו. אבל הפי' שהשי' רוצה לזכות ישראל בעל כרחם מפני שהוא יתברך רוצה שיהיו זכאין על כרחם. ולא אמר רצה הקב"ה להטיב ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. כי היה זה משמע שהיה עושה בשביל טובת ישראל, ואם הם אינם רוצים היו יכולים לומר לא הן ולא שכרן. אבל אין הדבר כך רק אמר רצה הקב"ה לזכות ישראל כלומר שיהיו זכאים במעשים כי הוא יתברך צדיק וחפץ בנכאים צדיקים.

ואולי יקשה לך שאם כן על כל פנים המצוות הם גזירה מן השי' על האדם, למה לא נאמר שהמצוות הם גזירה כמו מלך שגזר על עמו גזירות ומי מכריע לומר שהם לזכות את ישראל. והיה לנו לומר כי המצוות הם גזירות, ומניין לנו דבר זה שהמצוות הם לזכות ישראל. דוה אין קשיא שהרי כתיב ה' חפץ למען צדקו, שר"ל בשביל שהוא צדיק מבקש שיהיו בניו ישראל ג"כ צדיקים, כי צדיק ה' צדקות אהב ולכן הרבה להם תורה ומצוות לזכותם ולצדקם. ומה שאמר תורה ומצוות מפני

חינוך מצוה טז

הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו.

ועל כן אמרו חכמים זכרונם לברכה [מכות דף כ"ג ע"ב] רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפייס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו, להטיב לנו באחריתנו, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו זכרונם לברכה על זה באמרם [מנחות דף מ"ג ע"ב] כל מי שיש לו מזוזה בפתחו וציצית בבגדו ותפלין בראשו מובטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות ונפעל בהן תמיד.

קדושת לוי פרשת ויצא

וזה הרמז במשנה רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך וכו', כי מלת 'לזכות' מלשון הזדככות^{מט}, ורוצה להזדכך גם את הגוף מן ישראל עם קדושו, בכדי לעלות למקום אשר אין שום אדם יכול להשיג בטובת העולם הבא. ועל זה מפרש התנא הרכה 'להם', נתן להם 'הרכה' מצוות אשר יש הנאה גם 'להם', זו הגוף, והאדם המשבר בשעת עשיית מצוות אלו התענוג מהגוף, ועושה הכל בכדי לקיים המצוות הבורא, על ידי זה יש הזדככות הגוף. וזהו 'לזכות'. וזהו 'להם'. והבין:

בת עין פרשת קדושים

אמנם לבחינה זו, בחינת הזדככות מתארת גופניות, אי אפשר להגיע כי אם על ידי סיוע מן השמים, שמן השמים יסייעוהו. וזהו מאמרם ז"ל, רצה הקדוש ב"ה לזכות את ישראל, ר"ל שהשם רצה לסייעם לבחינת הזדככות וקדושה. לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, פירוש שעל ידי מעשה המצוות ולימוד תורה הרבה, יזדכך גופם ויומשך עליהם בחינת קדושה. שנאמר (ישעי' מ"ב) ה' חפץ למען צדקו, פירוש הקב"ה חפץ למען שיהיו דבקים בבחינת צדק"ו, בבחינת מלכותא קדישא, בחינת קדושה עליונה כנ"ל, לכן יגדיל תורה ויאדיר, פירוש שהגדיל להם התורה ברבוי מצוות כדי ויאדיר, ואין אדיר אלא מלכות (געין טו), פירוש שיהיו דבקים בבחינת מלכות כנ"ל.

מהר"ל תפארת ישראל פ"ה

ישראל ברבוי מצוות. ועוד כי עיקר הפירוש שרצה השם יתברך לזכות את ישראל היינו שרצה לזכות אותם בעל כרחם ברבוי המצוות, ואף אם יש לחוש שלא יקיימו המצוות מכל מקום השם יתברך רצה לזכות אותם בעל כרחם ברבוי מצוות, והשואלים שהיה ראוי למעט במצוות חושבים כי אפשר לזכות במעט מצוות כמו ברבוי מצוות ודבר זה לא יקבל הדעת וימאן השכל, הוא דבר מוסכם לפום צערא אגרא ויתבאר בפרק שאחר זה כי המצוות הם צירוף וחיכוך האדם ויותר יש לו צירוף ברבוי המצוות ממה שיש לו במעט המצוות, כי זהו עיקר מה שנתנה תורה ומצוות שיהיו לאדם פעולות ומעשים אשר מצרפים נפשו החמרית ולעשות הנפש זך ונבדל ואם לא כן מותר האדם מן הבהמה אין כי היה האדם חמרי טבעי כמו הבהמה, ואם כן איך לא יהיה הדבר הזה ברור כי רבוי המצוות הם זכות לאדם עד שהוא דבר פשוט בתכלית והוא יתברך רצה לזכות אותם כמו האב שהוא מייסד ומוכיח את בנו לזכותו ואם הבן אומר שאינו חפץ בזה מכל מקום האב מוכה אותו בעל כרחו וכך ה' רצה לזכות את ישראל לכן נתן עול מצוות כדי לזכות ביותר. והותרה השאלה במה שאמרו רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל ולפיכך הרבה